

†
COLOQUINU, CURIOS, Y ENTRETENGUT,

don se referixen la explicació de les Dances, Mysteris
Aguiles, y altres coses exquisites, tocants à la gran

Festa del Corpus ques fa en Valencia,
dignes de tot apreure.

Compost per Carlos Ros, Notari Apostolic.

XVIII

1687

(25)

INTERLOQUENTS.

Luch.

Blay.

Pau.

Un Notari.

*Luch, y Blay son dos Lauradors de
Montanyes, que deballaren à Va-
lencia, pera veure la Festa del Cor-
pus, lany proxim passat de 1733.
encontrantse la vespra del dit jorn
les set hores del matí, els dos, en
la Plaça de la Seu, mirant les sis Ro-
ques, ò admirantse mirantles, sucu-
ren que aquest paper contè; y aventlo
davors escrit pera futura memoria,
el dona à la publica llum ara en lo
present any de 1734. que ha ven-
gut en un mateix jorn Sanct Joan,
del Corpus.*

Luch.

Not pareix, Blay, q̄ les Roques
en si causen magestad?

Blay. Per cert, Luch, quem estaria
mirantles así dos anys;

puix tinch per llèu un dellit
de pensar en los Arcans

Mysteris quelles enclouen,
questich com à enagenat.

Luch. No farèm, Blay, una cosa?

Anèmofne à un Advocat,

y paguemli allo que sia,

ols nos posse extens, y clar.

en un paper desta *Festa*
circustancies, y senyals?

Puix yo sè que si duem

al Poble, fan de folgar.

Blay. Calla Luch, no fies boig;

pareixte que saltaràn

ası doscentes persones,

que, si ho volèm preguntar,

nos diràn lo que voldrèm,

sens que intervinga Advocat?

Ladonchs es molt dematí,

deixa ques faça mes tart.

*En aquest temps aplegà Pau, tam-
bè Laurador de les Montanyes,
amic dels dos, y de altre Poble.*

Pau. Cavallers, Deu los beneixca.

Luch, y Blay. Bons jorns tingues,

amich Pau.

Com ho passes de salut?

Pau. Bè, à Deu gracies, mentje el pa.

Y vostès, ab la familia?

L. y Bl. A ton servey bons estàm.

Pau. Pera ferme mil mercès,

y poderme en tot manar.

L. y Blay. Y Casilda es troba bona?

Com en ta Terra li và?

Pau. He! Així, així; cloch, y piu,

A

com

com les lloques, y eis pòlls fà.
Luch. Ques ha de fer; en est Mon,
may falten a tots afanys!

Bl. Dons Pau, què fas compliments?
Possat la gorra en lo cap.

Luch. Cobrit, Pau no sies simple,
que puixes aixina estar!

Pau. Homens, ara es conveniencia,
y hui gran bojornèt fai
mes nobstant, puix ho maneu,
forçós obeir sera.

Luch. Diesme Pau, tu à la Festa
has vengut a la Ciutat?

Pau. Si amich Luch, tots los anys
vinch,

y may della sò canfat.
Blay. Es cosa de admiració,
per cert, y per veritat.

Pau. La Festa es digna de veure,
puix yo estich considerant,
quen Espanya, ni en lo Mon,
altra sen ha dencontrar.

Lu. De ques en tot molt preciosa,
ningù to podrà negar,
mes la Festa es tan cansada,
que nihà pera ensitar.

Blay. Luch, perquè parles això?
Ta sucuit algun cas?

U de veure estos prodigs,
has caygüt per sort malalt?

Luch. Malalt no, quedí aborrit,
y en vergonya lany passats
perque, Blay, si tu sabesses
de la Missa la mitat,
del chasco que yo tingui
altre tal jorn com demà;
si tinguera yo mes punt,
no avia de aver tornat.

Pau. A Luch, per amor de Dèu,
quem faces mercè en contar
eixe chasco, perquestich
balbús en imaginar.

Blay. Per ta vida, Luch, q ho dis,
puix has possat en un fanch
lente niment, traumel dell,
mira quel has atascat.

Luch. Dons, homens os ho dire,
encara que de mal grat.

Yo valç perdre les çabates,
questich de dirho afrontat.

Pau. Per llèu que yo tot me rich,
Luch, de eixa fragilitat.

Les çabates perdre un home!
Jesus, y q què desbarat!

Blay. Yo un polldevi, y la corba
si que perdi en anys passats,
mes çabates, com pot ser?

Tu estaries, Luch, becant?

Luch. No becava, y ben despen
questava, à fé de Christia.

Pau. Not canfes, Luch, q dormis
no ho tens això que dubtar,
daltre modo les çabates
nos poden perdre, això es clar.

Blay. Tambè yo dich lo mateix,
puix nom se pot assentar
que Luch perdè les çabates,
ell nos vol embahucar.

Luch. Capre llèu q fort q ho preu
Oixquen lo modo, voràn
com perdi yo les çabates,
y aixi es defenganya ran.

Desitjós deballa un home
pera el Carpus asi aball,
hià molts primors en Valencia
que veure, pera admirar,
puix crech tots en quatre mil
nols podria registrar.

Tres jorns llavons de la Festa
del Corpus, que he nomenat,
jà và un home per Valencia
sense parar un instant:
à veure els Bòrts, les Bordes,
les Orades, los Orats.

los Malalts, ab les Malaltes;
y el Negrer del Hospital;
del Patriarcha al Collegi

va un home à veure lo Drach:
Casa de Misericordia;

Parroquies, Convents, Mercat:
Alameda, Ermita, Rau;

lo Palau, dit del Real;
los cinch Ponts, ab les Arcades;

y altres prodigs semetjants;
admirantse de tos ells,

puix Valencia es un encant.
Aplega el jorn del dit Corpus,

ques de tots lo mes canfat,
perque ni mentja en quietut,

ni un raro està foflegat;
à bobantse per la Bolta,

mirant tot ladorn, y Altars,
puix à qui millor ho apanya,

Premis dona la Ciutat;
y pera mes adobarho,

se sol un home calçar
çabates noves dit jorn

(asi entra ara el meu cas)
que de correr està Terra,

per tot lo que he nomenat,
sencontra un home aqueix jorn

à esclata cor rebentar.
A les cinch de la vesprada,

(ò es avegades avans)
solen arrancar les Roques.

Yo mavia retirat
lany passat, com os he dit,

à un carrerò, desviat
de la Bolta, per llevarme

le çabates, ques constant
me donaven tanta pena,

que crech mestava ofegant:
llavors ja senti el roido

de les Roques; veu lo llanç:
volgui martjar à mirarles,

sense que yom recordàs

de çabates, ni de res;
apres que avien passat, y

tornat corrents à buscarlos;
mes per cert que algun Bergant

me les avia llustrades;
y aixi les perdi, amich Blay.

Blay. A Luch, y no tens vergonya
de lo quens has relatat?

Pau. Del modo que has referit
lo chasco del teu fracas,

no dich les tues çabates,
mil sen pedran tots los anys,

ara jam retracte yo
de aver llavons ponderat,

quem pareixia impossible
perdre les çabates, Blay.

Luch. Home de chascos com estos,
men han contar à grapats;

les dones perden palmitos;
à altres les solen tallar

les coetes dels mantells;
tambè altres perden los guants,

puix los qui som Montanyesos,
tenim per costum anar

com à bobos per Valencia,
y aixi ens anem desbobant.

En aço vingudè la Bolta de la proces-
sò, ab sos Mysteris, Dances, y altres

coses, y acostanse els tres à veure-
la, mudaren de conversació. En aca-

bant de passar divolsaren un Nota-
ri, ab sa golilla, en un cantò de la

Plaça de la Seu, que tenint un ro-
glèt de Lauradors, pareixia que

parlava sobre lo que Luch volia sa-
ber del Advocat, y digudè Blay.

Blay. A Luch, veueu aquell Notari,
com està allí relatant

lo que volies saber
llavons que Pau aplegàs?

Acostèmse els tres à ell,
que li ham de fer explicar

mòltes coses d'esta Festa,
que gustoses nos seran,
Pau. Ané Blay, no perdà temps.
Blay. Deu lo quart Senyor galan.
Not. També a vòstres, Cavallers.
Tenen algo que manar?
Blay. Servir lo sols desitjem.
Nons faria caritat,
de dirnos, aquestes coses,
què poden significar?
Puix ham quedat aturdits
d'este bullici tan gran,
que ara mareny's sent la Borsa,
per esta Plaça ha passat;
y es cert questes antigualles,
que conserva la Ciutat,
tindran significació,
puix devades no ho faran.
Not. Amichs, això es cosa llarga,
y no tan sols vol espay,
si que eixe assumpt en lo vers
nos podrà molt bé expressar,
puix per millor referirho,
en prosa avia de anar.
Lu. No Senyor, no ho dia en brosa,
façans lo gust nèt, y clar.
Not. Cavaller, vòstè no entèn
de vers, ni prosa, açò es clar:
yo bè sè lo quem he dit,
perque pera esmenusar
eixes coses arreglades,
la prosa tè mes alvans.
Blay. Senyor, per damunt, damunt,
si vòstè vol por anar,
que Luch es molt replicò,
y tè el geni un poch estrany.
Not. Dons si axina la contenten,
breument ho dirè en un tant;
ola, y no serè tan breu,
perque hià molt que notar;
y puix desitjen saberho,
començem a preguntar.

Luch. Dons en sabona llicència,
a mi maura de tocar.
Eixes Dances, los Mysteris,
que hui van per la Ciutat,
y els Cavallers quen la Bolta
de la processó han passat,
vol dir lo que signifiquen,
puix l'estare obligat.
Not. Encara li vull dir mes:
de lo quem ha demanar,
puix llavons tè de saber.
Lo Pontífice Urbà Quart,
quen lany mil doscents fixant,
y quatre, estava ocupant
la Cadira de Sant Pere,
en tota Espanya manà
celebrar esta gran Festa
del Corpus; com es ben clar,
y el cas pera instituirlo
oixquenlo, ques singular.
Sucul poch's anys, primer
de obtindre el Pontificat,
governant lo Rey En Jaume,
Conquistador afamat,
la Corona de Aragó;
que estaven sis Capitans
pera donarlos batalla
als Moros Mahometans,
en lo Regne de Valencia,
y ells com a bons fets Christian
volien rebre primer
lo Sacrament del Altar.
En lo terme de Luchent,
Missa estaven celebrant,
y consagrades les Hosties
pera aver de combregar,
acudiren de repent
una multitud de Alarbs,
y als Capitans sonch precis
la Comunió dilatar:
presentaren la batalla,
lo Sacerdot mentres tant.

entrels Corporals les Formes
Consagrades va posar,
y entre unes penyes del Mont
les volguè depositar.
Vençuda ja la batalla,
per los sempre invicets Christiàs,
tantost anà el Sacerdot
hon les Formes amagà,
pera traure aquell teior,
y trobà que als Corporals
s'aven unit les Hosties;
y estos son los Corporals
de Daroca, en Aragó,
per tot lo Mon nomenats.
Tinguè notícia de açò
lo dit Pontífice Urbà;
com de moltes circumstancies,
à dest tenor relevants,
quen altres parts sucürens
moltu just pera manar
la Festa de Corpus Christi
en la Espanya celebrar,
ò en lo restant de la Esglesia.
ab pompa, y solemnitat.
Y deu així eixecutar-se,
per Divina voluntat;
puix encara que volguè
Christ Senyor nostre amostar
en tots los altres mysteris
dolorosos que passà
en la sua Sancta Vida,
pobrea, y humilitat,
sonch aquest del Sacrament
ab grandea, y magestat.
Y ja que aquesta noticia
prou ben curiosa he donat,
passarè a explicar les altres
que vòstè ma preguntat.
Les Dances, primerament,
son pera mes expressar
lo delit daquest gran jorn,
perques de les principals

Festes de goig, que la Esglesia
nos celebra tots los anys.
A demes d'aço limita
al Propheta David, quant
la Caixa del Testament
ell anava acompanyant,
fentli musica en la Arpa,
puix també anava trinant,
y casi tot Israel
de goig, y festa saltant,
sonant cithres, e instruments
de moltes diversitats,
sinfa bastonets també
llavors anaven tochant;
cóm així es veu en les Dances,
lo que he dit ben expressat.
L. Blay, de hò ha eixir aquest hòme?
Mahay! si sen vinguera allà
al nostre Poble! el faríem
Mestre de Schola al instant!
Blay. Luc, ou, y calla, que après
vindrà el nostre conversar.
En Valencia destos homens
nencontraràs a millars.
Luch. Senyor, y de la Degolla,
nons fa mercè de contar?
Not. La Degolla es un Mysteri,
quens està manifestant
la Adoració dels tres Reys,
quant per colrer, y adorar
en Bethleem lo nat Jesus,
daquella Stela guiats,
anaren desde el Orient,
ab Camells ben adornats;
y els Cavallers no hià dubte
que serien dels Criats.
Aquests Reys foren aquells
que Balaham propheta;
y el nom de cascú de ells,
Gaspar, Melchior, Balthasar.
Lo Gaspar Incens dugué,
Or lo Melchior presenta,

Jo Balthasar feu la oferta
 en Minna que va donar.
 Com a Déu, *Inmens* portaren;
 Miera, com a Home mortal;
 y Or, com a Rey. Amichs meus,
 estes noticies son grans,
 y bè poden decorarles,
 puix son dignes de aprear.
Pau. Per llèu que oint destes coses,
 mestarla sens mentjar.
 Senyor, valen un Però
 les noticies quens ha dat
 en la Degolla; per cert
 questich de vostre engisar.
Not. Encara en aquest Mysteri
 tinch mes coses que explicar.
Pau. Dons, si vostre ens vol fer gust,
 nos deixarà molt usans.
Not. La Verge quen la Burrèra
 và, en lo bon Jesus al braç,
 sabrà la fuyta es de Egypte,
 que Maria, y Josep Cast
 feren, guardant a son Fill
 de Herodes que era indignat.
 Així mateix seixecuta
 la Degolla, com paísà,
 per ço van aquells Ninots
 ab ganivets sanchguinats;
 Mares en creaturetes,
 que Herodes així ho manà;
 puix de tot lo seu Imperi
 feu los infants degollar.
Luch. Per llèu, y què llagonada
 se li perdè en aquell cap!
 Com seria bon Potostes,
 eixe Herodes Malfat!
Blay. A Luch, así es calla, y ou.
 Senyor passè vostre avant,
 y atmes de tota pacencia,
 perque Luch es un Orat.
Not. Laltre Mysteri, que diuen
 de Sanct Christophol, sabràn

ques quant lo Sanct daquell
 sobre sos muscles salvà
 tanta gent, que fins a Christ
 vingué una volta a passar.
 La Palma q̄ a Sanct Christophol
 li han vist en la sua mà,
 significa aquella Vara
 que, quant lo Sanct predicant
 estava en terra de Licia,
 pera mes manifestar
 fer veritat lo que dia,
 en terra la và clavar;
 llavors fonch quan reverdi,
 fulles, flors, y fruits llançants
 per hon molts se convertiren,
 veent tal prodig al instant.
Luch. Un pensament riallòs,
 ara ma vengut al cap.
 Quant và quest home es pèl
 nos avia dencontrar,
 y ja duya decorades
 estes coses que ha parlat?
 Lo que dich no farà falta,
 ni tens que dubtarho Blay.
Blay. Luch, fins a mes no poder,
 certament ruch tas tornat!
 Home, no fies macèta,
 deixanso tot escoltar!
Pau. Dons yo tábè en sa llicencia,
 vull ma cosa preguntar:
 nom dirà vostre, Senyor,
 les tres Aligues que van
 demà per la processò,
 aquells Senyors del Cirials,
 Bou, Mula, y el Angel Bobo,
 (així ho diuen, crech no es tal)
 tot aço què significa;
 puix son mysteri tindrà?
Not. Lo Bou, Mula, y Angel Bobo
 Senyor meu, això es molt fals;
 y un home cò bostè en barbes
 que això ignore, pareix mal;
 puix

puix no es Bon Mula, ni Angel,
 tres dels quatre Animals
 que Joan en la *Apocalypsi*
 visiblement divisa:
 Lo hu en forma de Leò,
 laltre de Becerro, es clar;
 laltre en la cara de Home,
 y laltre a Aguila semblant;
 ab ales cascu dels quatre,
 com si fosen uns pardals;
 quen los quatre Evangelistes
 estan ells simbolisats;
 puix son, si volen saberho,
 Marco, Luch, Matheu, y Joan.
 Les Aguielles representen
 lo Evangeli de Sanct Joan,
 puix lo *In principio erat Verbum*,
 se llig en elles ben clars;
 y la gran en la Diadema
 Joannes porta estampat.
 Lavors Joan també và veure
 a aquells vint y quatre Ancians,
 quen Thronos, ab ses Corones,
 estaven vestits de blanch;
 que son los que enans vostre
 ma preguntat dels Cirials.
 Y en si pera que coneguen
 que tot lo mes singular
 de la processò vull dir,
 encara que sols de pas,
 també tenen de sabèr:
 quen dita processò và
 Thobies lo jove, y lo Angel
 Sanct Raphael al seu costat,
 ques quant anant a casarse,
 dit Angel lacompanyà;
 y a la primera jornada,
 al riu Tigris aplegant.
 se volguè llavar los peus,
 y ananeixent un peix gran,
 li feu por, puix pareixia
 que sel volia tragar;

si dixlo Angel animahilo,
 que be el podia agarrar
 (y este es lo peix que vostre
 li voràn dur baix del braç).
 com així en efecte ho feu,
 y també per son manat,
 li traguè cor, fel, y fege;
 puix ho avia de cremar,
 que era pera certa cosa,
 que nom toca declarar,
 puix es lo assumpt molt llarguè
 y así sols yo estich de pas.
 Tambè voràn quatre Cegos
 que van instruments sonants;
 significa lo de la Arpa,
 David; y els altres restants
 los demès, que quant la *Caixa*
 del Testament, que he dit dalt,
 anaven ab instruments
 fent musica sens parar;
 quel ser Cegos es costum,
 mes no per cosa especial.
 Tambè en dita processò
 van los Musichs adornats
 en aquelles Tuniceles,
 y ab uns bastons en la mà,
 signifiquen los Levites,
 que aço tot alusió fa
 a la *Caixa* que David
 ab grandèa acompanyà;
 los Capellans van en Capes;
 pera mes solemnitat;
 y molts altres ab bastons,
 van a la gent avisant,
 a uns ques lleven les cofies,
 a altres los barrèts del cap,
 cuidant de que sagenollen,
 pera que tots humillats,
 adoren lo Sacrament,
 q̄ ho fan com a bons Christians.
 Lo cert es que aquesta *Festa*,
 de Valencia la Ciutat,

la celebra ab tanta pompa,
 com altra es puixa encontrar.
 Y en est estat, s'is pareix,
 deixarem açò a una part;
 puix ja yo nom puch detindre,
 perque tinch que fer, y es tart.
Tots. Senyor, humilmēt les gracies,
 junts tots los tres, li donam,
 y si en algo li som bons,
 nons escuse demplear.
Not. Quedense en Deu, Cavallers.
Tots. Y a vostè el quart de tot mal.
Pau. Encantar estich per lleu,
 de lo quel home ha parlat!
 Ell te gran despedidera,
 y molta lletra en lo cap!
Luch. Homens, yo nom ho pensava
 quell diria lamitar.
Blay. Yo si, enlhora conegui
 que tenia traça, y tall
 de ben curios, perque viu
 layre gran que començà.
Pau. Ara và, yo en fallicència,
 men vull anar al Hostal,
 a donar una passada,
 y veure al meus animals.
Lu. y Bl. A D eu, Pau, a la vesprada,
 así ens pots vindre a buscar,
 questarem a veure el *Acte*,
 y com tiren a grapats
 les mesures dels confits;
 y acudixen Galandrans,
 Peixcadors del ayre, o bol,
 que mouen bulleta gran.
Pau. Dōs molt bè està, así ens vorē.

Lu. y Bl. Ves ch' bōhōra, amic! Pau.
Blay. Dōns, y ara, Luch, que farem
Luch. Yo men vaig cap al mercat,
 a comprar una capada
 de cireres, puix tinc fam.
Bl. A Luch, tu has perdut lo seny!
 Això no ho diria un falt.
 Què vols morirte en València!
 Fes deixes burles, voràs.
Luch. Blay, a la gent Lauradora,
 eixes coses nols fa mal.
 Home hià dels desta horta,
 que tal jorn com es demà,
 en un pati de una casa,
 quatre buchs sen sol mentjar,
 y en après un barral daygua
 de neu, que les fa nadar.
Blay. Yo vinch bè Luch a dairo,
 mes guardar-se bo serà.
 Si vols vindre a un Bodegò
 allí estich determinat
 de menchar huit racionetes,
 mes fruita non vull tastar.
Luch. Dōns anem al Bodegò,
 perque yo estich badallant;
 si hia una cabeçolèta
 de Bou, la tinch de comprar.
Blay. Eixa es la tua mentjada,
 tot lo del Bou tentra en grat.
Luch. Dōns home, què vols q' dia
 si tinch ganes de emborrar;
 la fam es casi locura,
 quel fa a hu desvarietjar.
 Anem, Blay, a la mentjusa.
Blay. Toca, Luch, al en avant.

F I.

AB LICENCIA : Impres en Valencia, tercer bolta, en la Emprinta
 de Salvador Pauli, hon se trobarà junt al Real Collegi de
 Corpus Christi. Any 1772.